

وزارت آموزش و پرورش
معاونت آموزش متوسطه
دفتر آموزش دوره اول متوسطه

درس پژوهي هسته تحول در آموزش و پرورش

کارشناسي برنامه ريزي گروه هاي آموزشي
تابستان 93

" درس پژوهی هسته تحول در آموزش و پرورش "

ردیف	فهرست	صفحه
1	مقدمه	3
2	تاریخچه	3
3	اهداف	4
4	چیستی درس پژوهی	4
5	مراحل پنجگانه درس پژوهی	5
6	1. تبیین مساله	6
7	2. طراحی	6
8	3. اجرا (عمل)	6
9	4. بازاندیشی	6
10	5. یادگیری	7
11	خلاصه ی بحث	9
12	راهبردهایی برای ترویج درس پژوهی در عمل	9
13	برخی راهبردهای ترویج درس پژوهی در عمل	10
14	1. گردهمایی در محیط های غیر رسمی و دوستانه برای گفتگوهای حرفه ای	10
15	2. ایجاد شبکه های ارتباطی اجتماعی برای سهیم شدن در ایده ها و تجربه های یکدیگر	10
16	3. تعیین نقش هر یک از شرکت کنندگان در پژوهش مشارکتی برای به سازی فرهنگ آموزش	10
17	4. بهره گیری از زبان مشترک در گفتگوهای حرفه ای و حوصله تا حصول فهم جمعی	11
18	5. توجه موزون به فرآیندها و پیامدها	11
19	6. تبیین عینی و روشن زمینه های عمل مشترک	11
20	7. ترویج ارزش های حرفه ای مشترک برای توانمندسازی معلمان	12
21	8. ترویج هم عملی و فرهنگ مشارکت و تعامل	12
22	9. اندیشه ژرف در این مهم که تغییر زمان بر است و تداوم لازمه ی به سازی	13
23	منابع	14

به نام خدا

مقدمه:

- درس پژوهی، پژوهش مشارکتی معلمان در مدرسه و کلاس درس است. این مدل پژوهش معلمان با بهره‌گیری از حلقه‌های کیفی پژوهش، آموزش و یادگیری، تلاش می‌کند معلمان را در فرآیند طرح سؤال، برنامه ریزی، عمل، مشاهده فعال، بازخورد و بازاندیشی، و یادگیری گردهم آورد و به تبادل نظر، تجربه، هم‌عملی و یادگیری از یک دیگر ترغیب سازد. این الگوی "پژوهش در آموزش و یادگیری تاثیر زیادی بر پرورش حرفه‌ای معلمان، بهبود کیفیت تدریس، تداوم تغییر برای به‌سازی مدرسه، بهبود یادگیری دانش‌آموزان و جلب مشارکت فعال معلمان در تبیین آرمان و برنامه عمل و اداره اثربخش مدرسه برای بازسازی آن به مثابه سازمان یادگیرنده دارد.

تاریخچه:

- مطالعه درس که اولین بار در ایران با عنوان "پژوهش مشارکتی معلمان در کلاس درس" معرفی شد و از آن پس به عنوان درس پژوهی ترویج می‌شود. مدل ژاپنی به‌سازی آموزش و یادگیری است. این روش در ژاپن بیش از یک صد سال پیشینه تاریخی دارد و ناظر به پژوهش معلم (آموزش) و دانش‌آموز (یادگیری) به مثابه روش، فرایند و فراورده کارگزاران آموزشی آن را به عنوان مدلی برای به‌سازی آموزش ارزیابی می‌کنند و پژوهشگران آموزشی آن را به مثابه الگوی پرورش حرفه‌ای معلمان در مدرسه ترویج می‌کنند. گام‌های به‌سازی کوتاه و بعضاً ناهموار است ولی به تدریج معلمان و دانش‌آموزان حضور و مشارکت سایر همکاران را در کلاس درس عادی و صرفاً برای یادگیری از یکدیگر تلقی می‌کنند و می‌آموزند که واکاوی چگونگی تدریس معلم به مثابه ارزیابی شخص او نیست و در نشست‌های بازاندیشی تدریس بیشتر بر فرایند آموزش و یادگیری در کلاس درس تاکید می‌کنند تا آموزگار.
- البته نظریه‌ی به‌سازی مدارس، چندین سال است که توسعه یافته است، اما این ایده که مدرسه‌ای بسازیم که بتواند یادبگیرد، "مدارس به مثابه سازمان‌های یادگیرنده"، پس از ترویج نظریه سازمان یادگیرنده توسط پیتر سنگه مورد توجه قرار گرفته است. او بر این باور است که "مدارس می‌توانند از نو بازسازی شوند و در فرایندی مداوم، منظم و خودپایدار به‌سازی شوند". به زعم او این مهم نه با دستور یا پیشنهاد، کنترل منابع یا نظارت و ارزشیابی نیروی انسانی، بلکه با "ترویج یادگیری" به معنی گسترش مهارت‌های بازبینی عملکردها و واکاوی پیش‌فرض‌های ذهنی معلمان و مشارکت آنها در تبیین آرمان، کسب آگاهی و توسعه‌ی صلاحیت‌های حرفه‌ای آنها ممکن است.

- نظریه سازمان یادگیرنده ارزش های فرهنگی لازم برای فراهم سازی فرصت های یادگیری مشارکتی مانند مشاهده فعال، بازاندیشی، ژورنال نویسی و قوم نگاری را در محیط مدرسه ترویج می کند. لیبرمن، لازمه پرورش حرفه ای مؤثر معلمان را مشارکت آنها در پژوهش های حین عمل، بازخورد و بازاندیشی های برگرفته از تجربیات همکاران در گفتگوی چند جانبه و حرفه ای می داند. او برای این فرایند عنوان معلم- پژوهشگر را پیشنهاد می دهد. به زعم او معلمان در این فرایند قادر به تفکر عمیق تر درباره ی تجربه های آموزشی فردی و گروهی یکدیگر بوده و آموختن برای بهتر زیستن (با تاکید بر زندگی حرفه ای معلمان و مهارت های زندگی دانش آموزان) را از طریق تعامل با یک دیگر ترویج می کنند.

اهداف:

1. به سازی سبک های آموزش
2. تغییر فرهنگ مدارس ، به مثابه سازمان یادگیرنده
3. بررسی روش های بهبود ظرفیت مدارس برای یادگیری سازمانی
4. گسترش فرهنگ پژوهش مشارکتی معلمان برای تولید دانش حرفه ای و توسعه ی توانایی های آنها

چستی درس پژوهی:

- درس پژوهی الگوی عملی بازبینی مداوم الگوهای ذهنی و بازاندیشی مشارکتی عمل کارگزاران آموزشی و الگویی موثر برای بهبود مستمر آموزش در مدرسه محسوب می شود.
  - درس پژوهی به مثابه روش نوین پژوهش در عمل و هسته های کوچک تحول در آموزش، به گسترش پژوهش و تولید دانش حرفه ای در مدرسه کمک می کند. به علاوه بر فرایند یادگیری گروهی و به سازی مستمر (تدوین برنامه، اجرا، بازبینی و بازاندیشی، یادگیری و ترویج یافته ها) مبتنی است و فرصتی برای سهیم شدن کارگزاران آموزشی در تجربه های یکدیگر را فراهم می آورد.
  - این مدل پژوهش در کلاس درس عملاً بر چرخه یادگیری گروهی، کیفی، مشارکتی و مداوم کارگزاران آموزشی شامل مراحل پنجگانه (تبیین مساله، طراحی، عمل، بازاندیشی، و یادگیری) استوار است.
  - ✓ ابتدا معلمان مسایل آموزشی را بررسی می کنند و سوالات پژوهش در کلاس درس را تبیین می کنند.
  - ✓ سپس طرحی برای انجام پژوهش مشارکتی خود پیشنهاد می کنند.
  - ✓ آنگاه آن را به اجرا می گذارند و در عمل روند اجرا را به دقت مشاهده می کنند،
  - ✓ سپس به ارزیابی و بازبینی فرآیند عمل انجام شده می پردازند.
- در این فرآیند، یادگیری معلمان از یکدیگر به صورت مشارکتی سازماندهی می شود و در عمل، ظرفیت مدارس برای تولید و به کارگیری دانش حرفه ای در مدرسه و گسترش امکان تغییر خود پایدار و مستمر افزایش می یابد.

مراحل پنجگانه درس پژوهی:

1. تبیین مساله
2. طراحی
3. اجرا (عمل)
4. بازاندیشی
5. یادگیری

1- تبیین مسأله:

- درس پژوهی روش پژوهشی مشارکتی معلمان در کلاس درس و اقدامی برای توسعه حرفه ای آنان می باشد.
- در این پژوهش معلمان به منظور طراحی درس، اجرا، مشاهده و تحلیل نتایج در جهت بهبود یادگیری دانش آموزان فرصت می یابند تا
  - ✓ با یکدیگر همکاری، همیاری و مشارکت کنند
  - ✓ مسائل درون مدرسه و کلاس را واکاوی کرده تا جوابی بیابند و آن را در عمل بکار ببندند
  - ✓ در پایان ارزیابی گروهی از عمل آموزشی یکدیگر داشته باشند .
- در این فرایند
  - ✓ معلمان موضوعی خاص را بر می گزینند
  - ✓ آن موضوع را به عنوان واحد کار طراحی، اجرا و ارزشیابی می کنند
  - ✓ و از محصول آن در تدریس بهتر استفاده می کنند.
- به این منظور کار گروهی برای هماهنگی برنامه های درسی و مسایل مربوط به به سازی آموزش در هر مدرسه تشکیل می گردد .
  - ✓ سرفصل مسائلی که این کمیته بر اساس بازبینی نتایج برنامه های آموزشی یک سال تحصیلی ارایه می دهد، موضوع پژوهشی معلمان در مدرسه را تعیین می کند.
- مهم ترین سوالات پژوهشی در این مرحله با :
  - ✓ کالبد شکافی فرایندهای عمل آموزش و یادگیری و عوامل موثر بر آنها
  - ✓ و ارزیابی هدف های آموزشی تعیین شده،
  - ✓ کارکردهای هر یک از عناصر برنامه درسی،
  - ✓ نتایج به دست آمده از کلاس های درس پیشین
  - ✓ دشواری ها و چالش های پیش روی معلمان تعیین می شوند.

2- طراحی:

- در این مرحله از درس پژوهی،
  - ✓ نخست همه ی معلمان، طی شرکت در بحث های گروهی در مورد سوالات پژوهشی مطرح شده، مثلاً بهبود تعامل بین معلم و دانش آموزان در فرآیند آموزش و یادگیری درس ریاضی به گفتگو می پردازند.
  - ✓ سپس در مورد محتوا و روش های تدریس استفاده شده در پایه های گوناگون برای موضوعات درس ریاضی بحث می کنند
  - ✓ در پایان به صورت مشارکتی به تهیه چند طرح درس معین برای به سازی روش های آموزش از طریق ترویج گفتگوی میان دانش آموزان می پردازند.

3- اجرا(عمل):

- در این مرحله، یکی از معلمان، طرح درسی که با مشارکت همکاران تهیه شده را در کلاس درس اجرا می کند
  - ✓ سایر معلمان به عنوان مشاهده گرانی فعال در کلاس درس حضور می یابند.
  - ✓ آنان هر آنچه در کلاس درس در جریان است به دقت مشاهده می کنند .
  - ✓ با روش های گوناگون به جمع آوری داده های لازم پژوهشی می پردازند.
- در این مرحله معمولاً هر شرکت کننده نقش ویژه ای در کلاس درس دارد.
  - ✓ یک معلم به ضبط ویدیویی فعالیت های کلاس درس می پردازد .
  - ✓ معلمی دیگر فرآیند آموزش و یادگیری را به طور کلی ارزیابی می کند .
  - ✓ معلم دیگری روی مشاهده مدیریت کلاس درس متمرکزی شود .
  - ✓ دیگری ممکن است فقط تعامل بین معلم و دانش آموزان خاصی را زیر نظر داشته باشد که به دلایل مسائل آموزشی، ذهنی، تربیتی یا میزان پیشرفت تحصیلی مشخص شده اند و احتمالاً نیاز به توجه، کمک و راهنمایی بیشتری دارند .
  - ✓ و معلم دیگری تعامل بین دانش آموزان در گروه ها ی یادگیری کوچک را مشاهده و به جمع آوری اطلاعات می پردازد.

4- بازاندیشی:

- پس از تدریس، همه ی معلمان به صورت گروهی، مشاهدات خود را از کلاس درس با توجه به طرح درس مشارکتی اجرا شده به بحث می گذارند .
- و به دقت براساس طرح درس ارایه شده، سوالات پژوهشی و شواهد عینی که از مشاهده فعال کلاس درس به دست آورده اند به ارزیابی عمل انجام شده(تدریس) می پردازند .

• بحث پیرامون فرایند تدریس

✓ در این جلسه: هدف، موضوع تدریس، ابزار استفاده شده، روش های آموزشی، مسائلی که توسط معلم در کلاس درس مطرح شده، جزئیات ارتباط کلامی بین معلم و دانش آموزان که از نوار به دقت پیاده شده است و ویژگی های فردی و فعالیت های یادگیری هریک از دانش آموزان در کلاس درس به بحث گذاشته می شود

• ارزیابی از شواهد و داده ها

✓ با توجه به شواهد و داده های جمع آوری شده از کلاس درس ارزیابی دقیقی از آنها ارایه می شود

• تجزیه تحلیل و پاسخ به سوالات

✓ تلاش می شود با تجزیه و تحلیل آنها پاسخی مناسب برای سوالات پژوهشی در کلاس درس پیدا شود.

5- یادگیری :

• در این مرحله از درس پژوهی، معلمان با

• بازنگری و بازسازی طرح درس اجرا شده بر اساس مشاهده و بازاندیشی و بحث هایی راجع به آن،

✓ پیشنهادهای جدیدی برای به سازی فرایند آموزش و یادگیری ارایه می دهند .

✓ طرح درس های نوین بر اساس پیشنهادها ارایه ی می دهند .

✓ فرایند درس پژوهی را در چرخه جدید یادگیری دوباره آغاز می کنند .

✓ به آزمون تجربه های به دست آمده از عمل گذشته می پردازند .

✓ گام های عملی بعدی را بر اساس آنچه یادگرفته اند در راستای غنی سازی یادگیری و مدیریت کلاس درس اثربخش طراحی می نمایند .

✓ به ترویج آموخته های دانش حرفه ای معلمان در مدرسه با استفاده از گزارش های مکتوب، کاربردی و پژوهشی تهیه شده در فرایند تبیین مساله، طراحی، عمل، بازاندیشی، یادگیری می پردازند .

فرایند کیفی، گروهی و مشارکتی طراحی، عمل و بازاندیشی، معلمان را قادر به :

✓ یادگیری از یکدیگر - بهبود تدریس در عمل - ترویج یادگیری سازمانی می کند.

• همچنین این فعالیت ها به معلمان فرصت می دهد تا : توانایی های حرفه ای خود را ارتقا دهند. روابط خود را با دانش آموزان بهبود بخشند.

درس پژوهی معلمان را

✓ در انجام وظایف حرفه ای خود توانمندتر می سازد

✓ به افزایش ظرفیت مدارس برای ترویج یادگیری سازمانی از طریق مشارکت معلمان در پرورش حرفه ای خود، کمک می کند

- ✓ با تلاش در راستای بهبود تصمیم گیری مشارکتی ،
- ✓ تولید دانش حرفه ای اثربخش ،
- ✓ تبادل ایده ها و تجربه های فردی و گروهی
- ✓ و بازاندیشی در پیش فرض های ذهنی برای فراهم سازی اجتماع یادگیرنده ای که به طور مستمر به تولید "دانش به سازی یاری می رساند می پردازد .

درس پژوهی و مدرسه به مثابه سازمان یادگیرنده:

- پژوهش های مربوط به به سازی سازمان ها و موسسات اجتماعی نشان می دهد که سازمان یادگیرنده، سازمانی است که :

- ✓ یاد می گیرد،
- ✓ بازاندیشی در عمل و پیش فرض های ذهنی خود دارد،
- ✓ آهنگ تغییرات اجتماعی را رصد می کند و همگام آنها توان تغییر در خود را افزایش می دهد،
- ✓ دانش حرفه ای تولید می کند
- ✓ به طور مستمر به راهبردهای به سازی خود و تولید دانش به سازی می اندیشد.
- ✓ مارکس و همکارانش مفاهیم اصلی زیر را برای سازمان های یادگیرنده تبیین کرده اند:
- ✓ تشخیص، تبیین و حل مسائل
- ✓ یادگیری از طریق واکاوی تجربه های گذشته و پیش فرض های ذهنی
- ✓ جستجوی دانش جدید و تولید دانش به سازی
- ✓ به سازی مستمر سازمان
- جنبه های اساسی تحول یک مدرسه با ترویج یادگیری سازمانی / از "مدرسه به مثابه موسسه آموزشی" به "مدرسه به مثابه سازمان یادگیرنده
- این مطالعه تجربه شش مدرسه ای که تلاش کرده اند با ترویج یادگیری سازمانی / از "مدرسه به مثابه موسسه آموزشی" به "مدرسه به مثابه سازمان یادگیرنده" متحول شوند را گزارش می کند و جنبه های اساسی این تحول را به ترتیب زیر بیان می کنند:
- ✓ به سازی ساختارمدرسه
- ✓ ترویج تصمیم گیری و مسئولیت مشارکتی
- ✓ فعالیت گروهی
- ✓ تولید دانش و مهارت حرفه ای
- ✓ تاکید بر مهارت های رهبری
- ✓ بازاندیشی و پاسخگویی

خلاصه ی بحث :

- با توجه به مطالب ارائه شده ، درس پژوهی به عنوان مدل اثربخش پرورش حرفه ای معلمان در مدرسه، قابلیت تغییر فرهنگ و محیط مدارس را برای ایجاد یادگیری سازمانی را دارد.
  - درس پژوهی به عنوان پژوهش مشارکتی معلمان در کلاس درس فرصت های یادگیری را فراهم می آورد تا کارگزاران آموزشی صرف نظر از موقعیت، پست سازمانی، جنسیت، سن و سنوات خدمت ، موضوع درسی که در آن تبحر دارند، و ...
    - ✓ با یکدیگر به تبادل تجربه آموزشی بپردازند،
    - ✓ و با برنامه ریزی گروهی و یادگیری مشارکتی،
    - ✓ ترویج بحث های چند جانبه حرفه ای
    - ✓ و بازاندیشی در الگوهای ذهنی و شیوه های عمل روزمره خود،
- به به سازی کانون های اساسی تربیت یعنی آموزش و یادگیری بپردازند و دانش به سازی تولید کنند.

این یکی از اثربخش ترین فرایندهای توانمند سازی معلمان برای یاری رساندن به آنها برای

- ✓ یادگیری حین عمل
- ✓ غلبه بر ترس از تغییر
- ✓ ترویج خلاقیت و تفکر انتقادی
- ✓ به آفتاب افکندن پیش فرض های ذهنی است.

راهنمادهایی برای ترویج درس پژوهی در عمل:

- راهنمادهای ترویج درس پژوهی به گسترش این ایده یاری می رساند که آموزش امری فرهنگی است و توانمند سازی معلمان در فرایند تغییر تدریجی سناریوهای آموزشی محقق می شود.
- این راهنمدها همگان را برای یادگیری از یکدیگر تشویق می کند و تغییرات مداوم، خودپایداری و یادگیری محور را در مدرسه و کلاس درس بنیان می نهد.
- در این شرایط بیشتر معلمان به تدریج این احساس را پیدا می کنند که برای یادگیری به مدرسه می آیند و این پیش فرض رایج را که "وقتی من آموزش می دهم، دانش آموزانم یاد می گیرند" بازبینی می کنند و به تدریج به این بینش تازه می رسد که "وقتی من یاد می گیرم، دانش آموزانم یاد می گیرند."

برخی راهنمادهای ترویج درس پژوهی در عمل عبارتند از:

1. گردهمایی در محیط های غیر رسمی و دوستانه برای گفتگوهای حرفه ای

2. ایجاد شبکه های ارتباطی اجتماعی برای سهیم شدن در ایده ها و تجربه های یکدیگر
3. تعیین نقش هر یک از شرکت کنندگان در پژوهش مشارکتی برای به سازی فرهنگ آموزش
4. بهره گیری از زبان مشترک در گفتگوهای حرفه ای و حوصله تا حصول فهم جمعی
5. توجه موزون به فرآیندها و پیامدها
6. تبیین عینی و روشن زمینه های عمل مشترک
7. ترویج ارزش های حرفه ای مشترک برای توانمندسازی معلمان
8. ترویج هم عملی و فرهنگ مشارکت و تعامل
9. اندیشه ژرف در این مهم که تغییر زمان بر است و تداوم لازمه ی به سازی

1-گردهمایی در محیط های غیر رسمی و دوستانه برای گفتگوهای حرفه ای :

فرصتی فراهم کنید تا :

- معلمان، برنامه ریزان درسی، سیاستگزاران و کارگزاران و پژوهشگران آموزشی صرف نظر از موقعیت شغلی که دارند دوستانه با هم گفتگو نمایند و در بحث ها و تجربه های یکدیگر سهیم شوند.
- به نظر می رسد جلسات دوستانه و غیررسمی، اغلب از گردهمایی های رسمی برای شروع مؤثرتر است.

2- ایجاد شبکه های ارتباطی اجتماعی برای سهیم شدن در ایده ها و تجربه های یکدیگر:

- گفتگوهای بین فردی، فعالیت های گروهی و اهمیت بینش جمعی ، داشتن رسالت مشترک را ترویج می کنند.
- به نحوی که همه ی اعضا گروه در غنی سازی کیفی محیط کاری برای مشارکت و بحث و گفتگوی گروهی و سهیم شدن در دانش و تجربه یکدیگر، تلاش کنند.

3- تعیین نقش هر یک از شرکت کنندگان در پژوهش مشارکتی برای به سازی فرهنگ آموزش :

- نقش هر یک از شرکت کنندگان را به روشنی تعیین کنید.
- به عنوان مثال :
- ✓ اجرای طرح درس
- ✓ ضبط ویدیوئی فرآیند آموزش و یادگیری
- ✓ مشاهده فعال فعالیت های ویژه ی دانش آموزان در فرایند تدریس
- ✓ ارزیابی تعامل کلامی و غیر کلامی معلم و دانش آموزان
- ✓ یادداشت های قوم نگاری
- ✓ و تهیه گزارش نشست بازندیشی در تدریس که پس از کلاس انجام می شود،

را بین هر یک از اعضا تقسیم نمایید.

4- بهره گیری از زبان مشترک در گفتگوهای حرفه ای و حوصله تا حصول فهم جمعی :

- زمان زیادی لازم است تا زبان و فهم مشترکی ساخته شود .
- ✓ در فرایند عمل مشارکتی، بسیار مهم است که :
- معلمان دیدگاه ها و نگرش های مختلف خود را به روشنی به اشتراک بگذارند.

5- توجه موزون به فرآیندها و پیامدها :

- انتظار چیزی بیش از هاضمه فرایند در خروجی هر سازمانی ؛ گمراه کننده، شکننده و یاس آور است.
- شایسته است انتظارها همراه و هم وزن فرایندها تبیین و ترویج شوند تا در تعامل دو و چند جانبه هم ماهیت و کیفیت عمل آنها بهبود یابد و هم انتظار از پیامدها واقع بینانه شود.
- مدارس برای نشان دادن موفقیت های عینی، و بعضاً کمی قابل ارزیابی برای عموم، در فشار زیادی هستند.
- برای تداوم مشارکت برای به سازی فرایند و نتایج، چگونگی ارزیابی و تحلیل دست آوردها مهم است.

6- تبیین عینی و روشن زمینه های عمل مشترک:

- سعی کنید نکاتی برای اشتراک بین والدین، معلمان، مدیران و کارگزاران آموزشی بیابید.
- ✓ این امر، نیازمند توانایی گوش دادن به سخن و ایده دیگران است
- ✓ همچنین به تسهیل ارتباط بین دانش آموزان، معلمان، والدین، اعضای جامعه و مدیران آموزشی نیاز دارد.
- ✓ این ارتباطات کمک می کند که همه بفهمند چگونه مشارکت گروهی و تبادل نظر به فهم جمعی و رسیدن به اهداف مشترک کمک می کند.
- ✓ تهیه گزارش های کوتاه از بینش و عمل مشترک فعالان به سازی برای یکدیگر موثر است.
- در گام بعدی این گزارش ها می تواند سازماندهی شود و به مثابه نتایج پژوهش برای خوانندگان بیشتری آماده و منتشر شود
- ✓ و یا به راهنمای عملی شامل اطلاعاتی درباره ی فرآیندها، واقعیت و مسائل، چالش ها و یافته ها برای سایر همکاران در مدارس دیگر تبدیل شود و دامنه و موضوع همکاری ها را توسعه دهد.

7- ترویج ارزش های حرفه ای مشترک برای توانمندسازی معلمان :

- ترغیب همگان برای مشارکت فعال و طرح دیدگاه های مشترک برای شکل گیری چارچوب فکری و عملی روندهای به سازی آموزش و یادگیری نیازمند ترویج و تاکید بر ارزش های حرفه ای مشترک است.
- ✓ این روش فرصتی را برای معلمان فراهم آورد تا محیط یادگیری را خلق کنند که به خود ادراکی آنها کمک می کند.
- این نشست ها :
  - ✓ بنیان های اخلاق جمعی را استوارتر می کند
  - ✓ به مثابه منبع انرژی روانی هیجانی، همکاری جمعی برای تغییر را تشویق می کند
  - ✓ "شوق تغییر"، احساس مسئولیت جمعی
  - ✓ نوع دوستی
  - ✓ و صمیمیت برای تلاش جمعی را ترغیب می کند.
- این همه فرصتی است برای ترویج مسئولیت دوجانبه و یادگیری معلمان در فرایند به سازی آموزش و سهیم شدن در یافته های پژوهش یکدیگر برای توانمند سازی خود در زندگی حرفه ای معلمی.

8- ترویج هم عملی و فرهنگ مشارکت و تعامل :

- معمولاً در آغاز درس پژوهی ؛
بعضی از معلمان آمادگی گشودن درهای کلاس خود را به روی سایر همکاران خود ندارند.
✓ زیرا آنها تاب و تحمل انتقادهای یک طرفه را ندارند .
- بنابراین برای شروع نیازمند تغییرنگرش معلمان نسبت به هدف بازاندیشی آموزش هستیم تا سازه های اجتماعی پژوهش مشارکتی در مدرسه را برای به سازی سناریوهای آموزشی تقویت کند.
- در فرایند درس پژوهی ارزیابی آموزش مهم است نه صرفاً ارزشیابی معلم.
- تاکید ما در درس پژوهی بر آموزش است تا آموزگار.
- موفقیت در عمل ضامن تغییر نگرش معلمان و تداوم تغییر برای به سازی آموزش است.

9-اندیشه ژرف در این مهم که تغییر زمان بر است و تداوم لازمی به سازی:

- هم زبانی، هم فکری و هم عملی، مشارکت در تجربه و آموختن از یکدیگر و انجام پژوهش های مشارکتی در مدرسه و کلاس درس زمان بر است.
- ✓ رسیدن به زبان مشترک، بینش مشترک و نهایتاً عمل مشترک برای جمع آوری داده ها، تحلیل و بازاندیشی در آن ها، تفکر درباره ی دیدگاه های مشترک، بازاندیشی پیش فرض های ذهنی و به آفتاب افکندن آن ها، فهم نیازهای فردی دانش آموزان و جست و جوی راه های اثربخش برای برانگیختن آنها برای آموختن حوصله و تحمل زیادی لازم است.
- پژوهش های پیترو سنگه و همکارانش نشان می دهد که :
  - ✓ چالش اصلی برای تداوم به سازی مدارس و تبدیل آنها به سازمان های یادگیرنده بیشتر شامل کمبود وقت، نبود حمایت های سازمانی لازم، عدم ارتباط بین اهداف و عملیات، عدم تداوم در پی گیری هدف های معین و ترس و فشارهای عصبی ناشی از ارزشیابی است.
- بسیاری از این نوع چالش ها به نگرش و شیوه رهبری تغییر، میزان حمایت همگانی از رویه های تازه مدیریت، راهکارهای غلبه بر "ترس از یادگیری"، پرورش نگرش های جدید برای پذیرش پیامدهای آگاهی و تعهد به بازسازی مدرسه به مثابه سازمان های یادگیرنده دارد.

مهم ترین عناصر فرهنگ حرفه ای نوین برای به سازی سبک های آموزش و یادگیری در کلاس درس :

- فعالیت های مشارکتی
- سهیم شدن در تجربه های یکدیگر
- ترویج تصمیم گیری مشارکتی
- آموختن از یکدیگر
- ترویج تفکر انتقادی
- غلبه بر ترس از یادگیری و هراس از اصلاح
- به سازی رهبری آموزشی
- طراحی و اجرای طرح درس های نوآورانه برای ترویج آموختن برای زیستن
- تامل در اندیشه و نیاز دانش آموزان
- مشاهده و ثبت دقیق داده های مربوط به پژوهش

و در آخر:

- درس معلمی، شناخت قابلیت ها، پرورش توانایی ها، و راهبری تک تک یادگیرندگان در فرایندهای "شدن" است.

✓ هدف اساسی این فرایند، تمرین پرواز(اندیشه ورزی)است، پرنده ها رفتنی اند.
بنابراین معلمی تنها عمل حرفه ای نیست، بلکه عاملی برای بسط عدالت اجتماعی و تسهیل کننده تغییر است.

منابع:

1. محمد رضا سرکار آرانی (1378) پژوهش مشارکتی معلمان در کلاس درس: تجربه ژاپن در پرورش حرفه‌ای معلمان در مدرسه، فصلنامه تعلیم و تربیت، سال پانزدهم، شماره ی 3، ص ص 61-78.
2. محمد رضا سرکار آرانی با عنوان "درس پژوهی هسته تحول در آموزش و پرورش"(قسمت دوم)، مجله رشد مدیریت مدرسه، دوره ششم، شماره هفتم، ص ص 10-11، فروردین 1387.
3. عظیمه سادات خاکباز، محمد رضا فدایی و نعمت الله موسی پور(1387). "تأثیر درس پژوهی بر توسعه حرفه ای معلمان ریاضی"، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره 94، ص ص 123-146.
4. جیمز استیگلر و جیمزهیبرت (1390). (شکاف آموزشی: بهترین ایده ها از معلمان جهان برای بهبود آموزش در کلاس درس، ترجمه محمد رضا سرکار آرانی و علی رضا مقدم، چاپ ششم، تهران: انتشارات مدرسه
5. محمدرضا سرکار آرانی (1389) فرهنگ آموزش و یادگیری: پژوهشی مردم نگارانه با رویکرد تربیتی، تهران؛ انتشارات مدرسه.